

רש"י

מסורת הש"ס

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

ר"ן

מוסף רש"י

(א) לקמן פ' 5: [נעיל
פא:] (ב) [מסכתא פ"א]
(ג) [מסכתא פ"א]
(ד) [מסכתא פ"א]
מסכתא פ"א

הגהות הב"ח

(א) נב' לעולם שאני הכא
כ"ל ומינות מינא לך
נמק: (ב) רש"י ד"ה
ותהא וכו' מתשמיש
דהיינו וכו' ודחה לה
דברים שבטו וכו' והיינו
דקמי: (ג) ד"ה אלא
אי אמרת וכו' דלא
הו צנע בכלל א"כ
ב"כ יפר חלקו דקמי
ליינא אחר שחתימה
משו דלמרינן וכו'
הואיל דלשכתגשר וכו'
וכשנשאר מתחתיו וכו'
ומאן דפריך הכי סברה
ליה וכו' דלא נעיל ליה
תהא ד"ה פ"א: (ד) ד"ה
שאני וכו' קא משתריא ליה
דאש א"כ: (ה) ד"ה רבי
אליעזר וכו' אלא מהיקשא.
כ"כ וזכיר משכח דמאי
פירס הרב ברטנורה הכי
דמא כל שוטה כל הכי
ע"כ מפרש ע"ה תומוה
גדולה ולא תרומת מעשר:

תוספות

ואי אמרת בעל לאו בכלל
בריות הוא. כי נדרה
נעולה אינו מן היהודים
פירוש מתשמיש היהודים
משאר יהודים קאמרה
ואמאי נריך להפר חלקו
והא לא אקרה נפשה אלא
משאר יהודים: שאני אלא
דבוכאח
שמתוונת לאסור עמם
מתשמיש המותר לה דהיינו
תשמיש העצל ולק נריך
להפר חלקו וא"כ ספרי
דגריס ולי אמרת בעל לאו
בכלל בריות הוא נעולה אינו
מן היהודים לאו תשמיש
קאמרה שרי אסורה
בתשמיש בלא נדרה אלא
ה"ק נעולה הנאת מפירות
היהודים שלא אהיה מהם
אף כי לא אהיה שם וא"כ
היו עיני נפש דאח אמרינן
(נעיל ד"ה פ"א): כשאין
פרטות אלא ממנו יפר
דא ליכא למימר דאמרה
קיום נהנה מן הנדרות
דוקא בעל שיהא אכל
ממה שיקח העצל מהם
תהא א"כ אמאי יפר
תשמיש תחתיו א"כ ינו
לניה לא הו כיון שזכור
העצל להביא ממנו שריא
ה"ר יונה י"ש ויפר ליה
לעולם אף אחר שגירשה
ואמאי תהא נעולה מן
היהודים אלא לאו בעל בכלל
בריות הוא וכו' אמרה
נעולה אינו מן היהודים
מתשמיש קאמרה והו ינו
לניה ונשאר שאני אלא
דמוכחא מילתא דהאמרה
אסרה וכו' נמי בעל לאו
בכלל בריות בעלמא הכא
הו בכלל בריות והכי
תשמיש לון נעולה מעב
תשמיש נדרה ושמה ה"ק
יפר ותעמוד תחתיו דלא תלא וקא
תשמיש ראשונה דאמר תלא: אין אדם צריך לקרות. אפי'
שם דלהפסד לא למעשר עני של דמאי:

איתביה רבא לרב נחמן. דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: וספא
נעולה מן היהודים. לכשתתגרס אסורה לינשא דהכי קאמרה ונעולה
אני מן היהודים שלא אהנה (א) מתשמישו דהיינו דומיא דהנאת
תשמיש עלי וכדכר דאמר כל כי האי גוונא חייל נדרה. והספא
מיהדר לאיתוי תיובתא דרב נחמן
אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות
הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה
נעולה אני מן היהודים אי בעל בכלל
ואיכסר ליה מתשמיש והו לאו
דברים שבינו לניה ואהכי יפר כל
ומן שהיא נדרתו ולכי נפקא מיניה
חיילא נדרה כשאר דברים שבינו
לניה היינו דקמי ותהא נעולה מן
היהודים לכשתלא מרשותו של זה
שאני יכולה לינשא לאחרים: אלא
אי אמרת דבעל לאו הו בכלל בריות.
ותפשוט דכי אמרה ונעולה אני מן
היהודים דלא הו בעל בכלל (א)
משו דלמרינן נדרי עיני נפש הוא
הואיל ולכשתתגרס או תתאלמן לא

מוכל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהספא עיני נפש אע"ג
דהספא כל זמן שהיא תחתיו אינו עיני נפש דידה והואיל ועיני נפש
אינון אמאי יפר חלקו כשתלא מתחתיו חל הנדר ויפר לה לעולם
כשאר נדרי עיני נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים
שבינו לניה הוא. מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משו דבעל בכלל
בריות הוא הו אמרינא דתשמיש עיני נפש הוא ודלא כרב נחמן
דאמר לעיל דתשמיש דברים שבינו לניה הוא אליבא דר' יוסי: שאני
הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאמרה נפשה. כלומר אבעל קאמרה
נפשה משו דלדידיה היא דמשתריא אכל לשאר עמלא לא אכטריא
למימר דלא קא משתריא (א) ביהי דאשתי איש היא: והספא צריכא.
בהי פירקין דבמעשר עני מלי לאיתנווי: ר' אליעזר אומר. הניקא
פירות מעם הארץ בשנה השלישית וכו' ולא להפריש מעשר עני אינו
צריך לקרות עליו שם מעשר עני דלמעשר ראשון ליכא למיחש דליתי
לוי ראהי דלא יהיה עס הארץ וליתבי ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא
תחדשו עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר שני ליכא
בשנה השלישית אכל בתרומה מעשר מייחב דלא למדנו בה עון מיתה
אלא (א) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה צפירוש
מיתה מש"ה לא יית ע"ה [להיקשא] ולא מפרשי ממנה תרומה
מעשר ועל (אומר) מעשר עני אין צריך לקרות עליו אפילו שם מעשר:

בכלל וצריכא דמייטין צ"כ דב"צ דיקא נמי הכי דתניא התם
ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו צא לעיר אחר שגדר אסור צו וכו' הרמזים ז"ל סתם
בש"ט מהלכות נדרים (ה"ה מ) כן נ"ל. ואפשר שהרמזין ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם שהם בכלל לשון
בשעת אמירה אע"פ שאין בכלל לשון הנדר דהאי דינא ליתיה בגמרא דילן אכל לאו למסוך על הירושלמי בהלכותיה ובטעמיה אי
נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אכל דנזיל אף בחר אמירה
מפיק מדרש"ה: איתביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אני מן היהודים. שאלה הגהות קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
למה לא אמרה דהא איהו לא הו בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דתשמיש קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
אכל הכא כשאסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נעולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל אסורא דאיתירא קאמרה נפשה
דאסורא למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמישו
הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נסחי דגריס ולי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עיני נפש הוא ליפר לה לעולם
וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אני מן היהודים בעלה בכלל איכא לפרושי דכי אמרה נעולה אני מן
היהודים מתשמיש קאמרה שבה לאסור תשמיש בעלה המותר לה עס תשמיש כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלדז ואם תתגרס תהא
נעולה מן היהודים משו דהו דברים שבינו לניה שאני מפר לאחרים ודאסיקאנא לעיל [ע"ה] אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכו'
אמרה נעולה אני מן היהודים אין הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דתשמיש קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
אלא ע"כ נעולה אני מהנאת פירותיהם קאמרה וכו' נדרי עיני נפש אינון ויפר לה לעולם דהא אסיקנא דריס פירקין [ע"ה] דמפר זין לעזמו
זין לאחרים דליכא למימר נעולה אני מהנאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אכל אי זין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי
יפר חלקו ומפרקין שאני הכא דמוכחא מילתא דאיתירא קאמרה נפשה דנעולה אני מן היהודים תשמיש משמע ולא הנאת פירות ונהי
דבעלמא בעל לא הו בכלל בריות הכא הו משו דמוכחא מילתא דאיתירא דהיינו תשמיש דבעל קאמרה נפשה: אין אדם צריך (לפרוש תרומה
מעשר) [לקרות שם על מעשר עני] של דמאי. הלוקח מעם הארץ נריך לעשר ולתרומה מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה
מעבכו

דנודר מיורדי הים לאחר שלשים יום כאן אדם שצעת נדרו הוא
מיורדי הים ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיושבי יבשה
דמלי ליה האי דינא בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולדין
דק"ל כר' עקיבא אסור צו כיון שהיה מיורדי הים צעת נדרו
וכדכתיבא הו ירושלמי בהלכות
הרמזין ז"ל צפרק ארבעה נדרים
וכדכתיבא לה נמי לעיל (דף ג.)
וכיון דמלי ליה להאי דינא בפלוגתא
דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דאמר
הכי דכאזון שהיו צעת נדרו יורדי
הים ואח"כ נעשו יושבי יבשה אסור
לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל
הכי נמי כי הו איפכא דהיינו כאזון
זני אדם שהיו צעת נדרו יושבי
יבשה ולאחר מכן נעשו יורדי הים
אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע
ולפוס האי פירושא דפרש"י לא אמי
האי ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא
מסקין דהי דבעל לאו בכלל בריות
צעתה שגדרה אפי' הכי כשתתגרס

אסורה צו מפני שחזר להיות בכלל בריות אלמא לאו בחר אמירה
בלחוד אזלינן. וכי תימא רב נחמן מוקף לה למתני' כר' ישמעאל
דאזיל בחר שעה שגדר חל זה ומש"ה קתני דתתגרסא אסורה
ליהנות מצעלה ליתא דהא סתם לן תנא ביהי פירקא כר"ע דתנן
לקמן [פ"א] אמרה הריני מירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים
יום אין יכול להפר אלא ודאי כי קתני דתתגרסא אסורה לבעלה
אפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא
אמי כירושלמי. ונראה לי דליכא למיסך בהא אגמרא דזני מערבא
כיון דגמרא דילן פליגא עה דלפוס גמרינן אסור זין בזני אדם שהיו
בכלל לשון צעת נדר צין בזני אדם שהיו בכלל לשון אחר
מכן וסבריה דר' עקיבא לא קשיא דהא מלתא כלל משו דא
מילתא תליא בלשון זני אדם ובגמרא דילן סברין דבעל לון
זני אדם כולו בכלל ור"ע במילתיה בחר דרשא דקראי דייק ליה
הכי דלא שייך התם לשון זני אדם כלל וצירושלמי לא סברי הכי
אלא סברי דהנודר מיורדי הים ודאי להנכו דהו יורדי הים צעת
עיקר נדרו קא מכיון ומש"ה לית ליה למידק אלא לידע איהו שעה
הוא עיקר נדרו אס דעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן
התם דמלי בפלוגתא דרי' ישמעאל ור' עקיבא. האי הו פירושא
דירושלמי ומאן דלא מפרשי ליה הכי לא סבר ליה מיד. ובגמרא
דילן סברין דלא תליא בהא מלתא כלל אלא בלשון זני אדם שכולן
המותר הנאה מאנשי העיר וצא אדם אחד ונשתתה עמם כל
ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו צא לעיר אחר שגדר אסור צו וכו' הרמזים ז"ל סתם
בש"ט מהלכות נדרים (ה"ה מ) כן נ"ל. ואפשר שהרמזין ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם שהם בכלל לשון
בשעת אמירה אע"פ שאין בכלל לשון הנדר דהאי דינא ליתיה בגמרא דילן אכל לאו למסוך על הירושלמי בהלכותיה ובטעמיה אי
נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אכל דנזיל אף בחר אמירה
מפיק מדרש"ה: איתביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אני מן היהודים. שאלה הגהות קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
למה לא אמרה דהא איהו לא הו בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דתשמיש קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
אכל הכא כשאסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נעולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל אסורא דאיתירא קאמרה נפשה
דאסורא למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמישו
הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נסחי דגריס ולי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עיני נפש הוא ליפר לה לעולם
וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אני מן היהודים בעלה בכלל איכא לפרושי דכי אמרה נעולה אני מן
היהודים מתשמיש קאמרה שבה לאסור תשמיש בעלה המותר לה עס תשמיש כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלדז ואם תתגרס תהא
נעולה מן היהודים משו דהו דברים שבינו לניה שאני מפר לאחרים ודאסיקאנא לעיל [ע"ה] אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכו'
אמרה נעולה אני מן היהודים אין הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דתשמיש קאמרה דהא צל נדרה נמי מיתסר בהנאת תשמיש
אלא ע"כ נעולה אני מהנאת פירותיהם קאמרה וכו' נדרי עיני נפש אינון ויפר לה לעולם דהא אסיקנא דריס פירקין [ע"ה] דמפר זין לעזמו
זין לאחרים דליכא למימר נעולה אני מהנאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אכל אי זין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי
יפר חלקו ומפרקין שאני הכא דמוכחא מילתא דאיתירא קאמרה נפשה דנעולה אני מן היהודים תשמיש משמע ולא הנאת פירות ונהי
דבעלמא בעל לא הו בכלל בריות הכא הו משו דמוכחא מילתא דאיתירא דהיינו תשמיש דבעל קאמרה נפשה: אין אדם צריך (לפרוש תרומה
מעשר) [לקרות שם על מעשר עני] של דמאי. הלוקח מעם הארץ נריך לעשר ולתרומה מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה
מעבכו

נעולה אני מן
היהודים. מדרת אני
מהם מתשמיש שלא יהיה
שוו יהודי ממנה (דערי)
(א) אין אדם צריך
לקרות שם על מעשר
עני של דמאי. דלמרינן
(פוטו מ). דיומן כן
גדול שלם בכל גדול
ישראל ויהא את עמי
האזן תשרין על המעשרות
מוק מתרומה גדולה, אחר
לון לישראל בני כסם
התעוררה במיתה כך העצל
במיתה. עמד ומקן הלוקח
משם האזן יפרשם כל
המעשרות ומעבכו לעזמו
ואזל, מעשר ראשון שהיה
מותר לזרים, ומעשר שני
אזל בירושלים, ואם שנת
מעשר שני הו חלקו ר'
אליעזר ומכמני, וקאמר
ר'א דלא מביעי אפרכי
מספק דלא נריך, אלא
אפילו לקרות עליו את
הסם ולומר מעשר עני
של כר זה יהא בנפשו
או בנפשו נמי לא נריך
(מכות טז).

פירוש הרא"ש

והתנן בשולחן אבי מן
היהודים ב' ה"ג ואי
אמרת בעל לאו בכלל בריות
הוא חלקו אמאי נריך להפר
דמי שאני בכלל בריות גם
אינו בכלל יהודים וא"כ
חלקו אמאי נריך להפר
וכי לא אקרה נפשה ע"ז:
שאני האב דבוכאח
מילתא ב' דבעלמא לא
הו בעל בכלל בריות הכא
מוכחא מילתא דהו בכלל
יהודים שאני גריכיה
לאסור עמלא אלא ממי
שהיא מותרת לו וי"א ולי
אמרת בעל לאו בכלל בריות
הוא נדרי עיני נפש אינון
ויפר לעולם וי"א דלי בעל
לא הו בכלל בריות א"כ
נעולה אינו מן היהודים לאו
תשמיש קאמרה
דכלא הכי אסורה להם
אלא לענין הנאת קאמרה
לענין שיהא עולם עליה
הו נדרי עיני נפש ויפר
לעולם ואמאי קאמר ותהא
נעולה מן היהודים אע"ג
דלמרינן כיון דבעל לאו
בכלל בריות הוא אינו יכול
להפר אלא משו קיום
שאני נהנה לבריות ומותרת
בפירותיהן דרפי' לעיל אכל
נעולה אינו מן היהודים
מתשמיש פירותיהן הלכך
אסורה להם אף אם
ימכרום לאחרים ומשמשו
לא קשיא ליה דה"ק יפר
חלקו נעולה מותרת ליהנות
מן היהודים בעודה תחתיו
ומעודה אלא ומשמשו:
ומשני שאני האב
דבוכאח מילתא. כלומר
לשם נעולה אינו מן
היהודים משמע דתשמיש
קאמרה ובעל הו בכלל
דאיתירא קאמרה נפשה
ולשם קאמ מותרת ופשוט
יפר אלא דאפשר דקשה
הו בכלל בריות למימר
לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והאי דנריך להפר חלקו דכר"ג לעיל גבי היא שאלא אפי' לפוס ריהטא
דעלמא בעל בכלל בריות הוא ולכן נדחקו לעשות גירסא אחרת: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי.
הלוקח תרומה מע"ה נריך להפריש מעשר ראשון ומעשר שני מספק אכל מעשר עני אין צריך: